

References

- Nida, E. (2006) "Theories of Translation", *Pliegos de Yuste*, Vol. I No. 4, pp. 11-14.
- Riener, M. (2002), "English and Communication Skills for the Global Engineer", *Global Journal of Engineering Education*, Vol. 6 No.1, pp. 91-100.
- Gerding-Salas, C. (2000) "Teaching Translation", *Journal of Translation*, Vol. 4 No. 3, July, pp. 1-11.
- The United Nations Millennium Declaration. (28 May 2014), available at: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.
- Asmolov, A.G. (2002), "Tolerance as the Culture of the XXI century" ["Tolerantnost' kak kultura XXI veka"] *Tolerantnost': objediniajem usilija. Materialy konferentsii*. Letnyi sad, Moscow.
- The Declaration of Principles on Tolerance. (28 May 2014), available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001518/151830eo.pdf>.

Надійшла до редколегії 12.05.2014

УДК 378

Л. І. Байсара

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

MOOCs (МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙНОВІ КУРСИ) ЯК ФОРМА ДОСТАВКИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Анотація. Розглянуто сучасні способи доставки навчального матеріалу, засновані на використанні інформаційних технологій. Зокрема, описано різні форми навчання на базі комп'ютерних технологій: дистрибутивне, суміщене, онлайнове, гібридне та Е-навчання. Окрему увагу приділено новій формі дистанційного навчання, а саме MOOCs – масовим відкритим онлайнним курсам, їх перевагам та недолікам. Висвітлено причини появи вибухових інновацій в освіті, які обумовлюють пошук нових форм навчання.

Ключові слова: масові онлайн-курси, способи доставки знань, інтерактивність, вибухові інновації, гібридні курси, дистрибутивне навчання, академічна спільнота.

Аннотация. Рассмотрены методы современных форм доставки учебного материала, основанные на использовании информационных технологий. В частности, уделено внимание различным формам обучения на базе информационных технологий, а именно дистрибутивному, совмещенному, онлайнному, гибриднему, а также Е-обучению. Представлен обзор MOOCs – массовых открытых онлайнных курсов, изложены их преимущества и недостатки. Освещены причины появления взрывных инноваций в образовании, которые обуславливают поиск новых форм обучения.

Ключевые слова: массовые онлайн-курсы, методы доставки знаний, интерактивность, взрывные инновации, гибридные курсы, дистрибутивное обучение, академическое сообщество.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання вже не викликає подиву та недовіри в освітян, хоча часом його розглядають як заміну добре відомої форми заочного навчання або як надання послуг студентам-екстернам. Наразі в більшості університетів заочні відділення перейменували на дистанційні, не підвівши під це концептуальну базу дистанційного навчання та методи доставки навчальних матеріалів, обмежившись наданням рекомендованої літератури, розкладу міжсеїсних занять та екзаменаційних сесій. Такий підхід звужує діапазон дистанційного навчання, яке набуває нового статусу в розвинених країнах світу, адже воно відповідає вимогам інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд літератури з дистанційного навчання та історії його розвитку детально описаний у монографії Е. Л. Но-

сенко і М. А. Салюк (Nosenko, Salyuk, 2007) та праці М. Мура (Moore, 2007). Проте відсутність єдиної теорії дистанційного навчання свідчить про те, що це – нова сфера здобуття знань, яка лише починає розвиватися та впроваджуватись. Із цим пов'язана велика кількість термінів, якими послуговуються для описання даної форми навчання: дистанційне, дистрибутивне навчання (distributed learning), суміщене, або гібридне навчання (blended learning), онлайнове навчання (online learning), Е-навчання (E-learning).

E-learning – це різні види електронних засобів інформації та інформаційних і комунікативних технологій в освіті. E-learning –інклюзивний термін для всіх форм освітніх технологій, які електронно та технологічно підтримують навчальний процес і можуть залежно від акценту на тому чи іншому компоненті або методі доставки інформації мати такі назви: поліпшене за рахунок технологій навчання (technology-enhanced learning), засноване на веб-ресурсах навчання (web-based training), віртуальне навчання (virtual education), навчання за допомогою комп'ютера (computer-based training).

E-learning включає численні різновиди медіа, які доставляють текст, аудіо, відео, картинку, анімацію, супутникове телебачення, CD-ROM, Інтернет та інтра-нет. E-learning може бути асинхронним, тобто відбуватися у часі, встановленому самим студентом, та синхронним – у присутності викладача у встановлений час. E-learning відзначається гнучкістю і може поєднувати аудиторну та позааудиторну форми. Тоді його називають суміщеним (blended). В американській педагогіці намітились тенденції до надання саме суміщених (blended) навчальних послуг, які передбачають інтеграцію заснованих на комп'ютерних технологіях видів діяльності в практичну роботу в аудиторії. Деякі автори дотримуються думки, що різні форми E-learning можна вважати континуумом: починаючи з тих, які не ґрунтуються на використанні комп'ютерних технологій, і закінчуючи тими, які передбачають їх у вигляді слайдів PowerPoint, доступних через сайти або системи керування. Останні передбачають комп'ютерні програми, наявні в персональних ноутбуках студентів, та застосування їх на заняттях; гібридне навчання, за якого більша частина часу відводиться на навчання через комп'ютер; повністю онлайн-нове навчання, яке є однією з форм дистанційного (Bates, Poole, 2003). Ця класифікація E-learning збігається з класифікацією та визначенням E-learning комісії Слоуна, яка вважає поліпшене за рахунок веб-ресурсів (web enhanced), доповнене веб-ресурсами (web supplemented) та залежне від веб-ресурсів (web dependent) навчання відображенням тенденцій інтенсифікації застосування технологій у закладах вищої освіти (E-learning in Tertiary Education, 2005).

Для E-learning найчастіше застосовують платформи Blackboard Inc. та Moodle. Остання є відкритим джерелом керування системою курсів, платформою для дистанційних курсів, що забезпечує суміщене навчання (blended).

Мета нашого дослідження – охарактеризувати новітні форми онлайн-навчання (E-learning), розглянути найсучасніші способи доставки знань, систем і методів керування навчанням, визначити перспективні з позиції дизайну курсів принципи створення академічної спільноти в онлайн-режимі.

Аналіз стану розвитку та розробки онлайн-курсів в американській педагогіці. Однією з найпоширеніших моделей доставки онлайн навчальних матеріалів є МООС, який забезпечує навчання для усіх бажаючих без будь-якого обмеження кількості відвідувачів сайтів.

МООС (massive open online course) – масовий відкритий онлайн-курс,

який передбачає широкомасштабне залучення та відкритий доступ до навчального матеріалу через Інтернет.

Незважаючи на те що модель участі в MOOCs багато в чому схожа з університетськими курсами, MOOCs зазвичай не завершуються традиційним заліком або кредитом, хоча оцінка знань може мати місце для сертифікації.

MOOCs ґрунтуються на конективізмі та ресурсах відкритої освіти. На базі MOOCs організовано незалежні проекти, такі як Coursera, Udacity та edX. Високий статус засновників цих проектів, інституції, які вони представляють, та фінансові інвестиції привернули у 2012 році неабияку увагу широких мас до MOOCs, зробивши E-learning загальнодоступним.

Головні характеристики MOOCs:

- відкритий доступ: бажаючим навчатися не треба реєструватися та сплачувати за навчання;
- масовий характер: курси організовані таким чином, що можуть обслуговувати невизначену кількість учасників.

Хоча MOOCs є відносно нове явище, ідеї, що лежать в їх основі, зародилися в 1960 році, задовго до поширення комп'ютерів. 22 квітня 1961 року Б. Фуллер у своїй лекції запропонував подібну освітню технологію. У 1968 році винахідник та інноватор Д. Енгельбарт рекомендував впровадити Стенфордському дослідному інституту наукову програму під назвою «Вдосконалення інтелекту людини: концептуальна схема», у якій наголошував на існуючих можливостях використання комп'ютера як колаборативного засобу інтелектуального зростання. Він виступав за широку персоналізацію комп'ютерів і пояснював, як можна створити масову всесвітню мережу обміну інформацією.

Термін MOOCs у 2008 році запропонували менеджер веб-комунікацій та інновацій університету Принс Едвард Айленд Д. Корм'єр та старший науковий співробітник Б. Александр із Національного інституту технологій у гуманітарній освіті у відповідь на відкритий онлайн-курс, який розробили і представили Дж. Сіменс, замдиректора науково-дослідного Інституту знань, поліпшених завдяки технологіям, та С. Даунз, старший науковий співробітник Національної Ради досліджень (Канада). Курс мав назву «Конективізм та конективні знання» («Connectivism and Connective Knowledge»). Його було запропоновано 25 студентам, які сплачували за навчання в університеті Манітоби, а також 2300 студентам із різних населених пунктів, які вивчали цей онлайн-курс безкоштовно. Зміст курсу було розміщено у веб-форматі RSS і студенти самостійно вибирали форму участі: дискусію в Moodle, блог, пости або синхронні сесії в онлайн.

Восени 2011 року більше ніж 160000 слухачів зареєструвались на курс із штучного інтелекту професорів Стенфордського університету С. Транна і П. Норвіга через лабораторії, що стали відомими під назвою Udacity, якими керував С. Транн. Наступними ентузіастами були Д. Колер та Е. Нг, які започаткували Coursera. Завдяки розробленим у Стенфорді технологіям було запропоновано два курси, а саме і «Машинне навчання» (Machine Learning), який викладав Е. Нг, та «Бази даних» (Data bases), який розробив Дж. Уїд.

Занепокоєний комерціалізацією онлайн освіти Массачусетський технологічний інститут (MIT) тієї ж осені започаткував неприбуткову програму. Перший курс стартував на початку 2012 року, пізніше до цієї ініціативи приєдналися Гарвард з програмою edX та університет Берклі.

MOOCs об'єднують велику кількість учасників, які можуть обирати час та умови навчання, дозволяють встановлювати зв'язки через автономний, відкритий інтерактивний дискурс. MOOCs – це навчання для добре освічених людей з високим рівнем мотивації.

MOOCs втілюють конвергенцію технологій та культури, яка створює нову енергію навколо E-learning. Технології E-learning, що уможливають навчання на основі Інтернет, охоплюючи велику кількість слухачів, широко застосовувані в MOOCs і включають:

- високоякісне індексоване відео;
- збір та аналіз інформації з відкритих джерел;
- платформи доставки, які забезпечують контент, дискусії та оцінювання.

Немає сумніву в тому, що MOOCs – це інноваційний метод доставки освіти користувачам, який сприяє розвитку нової культури навчання, комунікації, співробітництва, здобуттю знань через Інтернет, створенню академічних спільнот.

Потенційні переваги MOOCs такі:

- навчання за неформальних обставин, а не в аудиторіях;
- інтерактивність та сприяння академічній взаємодії між професорами – студентами, студентами – студентами, студентами та спільнотою поза межами навчання;

- наявність Інтернет-зв'язку;
- безкоштовність;
- відсутність необхідності бути студентом ВНЗ, який пропонує MOOCs;
- гнучкість будь-якого курсу MOOCs, що дозволяє студенту працювати у зручний для нього час.

До потенційних труднощів, із якими можуть зіткнутися користувачі MOOCs, належать:

- відсутність елементарної комп'ютерної грамотності;
- недостатня саморегуляція навчання;
- відсутність навичок соціалізації, встановлення контактів з іншими;
- труднощі оцінювання рівня засвоєння матеріалу клієнтів, які мають наміри документально підтвердити своє навчання для пред'явлення документа в інші навчальні заклади або роботодавцю;
- втрата орієнтації для тих, хто звик до строгих академічних курсів.

Платформи MOOCs

COURSERA започатковано в Стенфордському університеті. Головними учасниками-партнерами є університет Дюка, університети штатів Вірджинія, Пенсільванія, Іллінойс. За даними «Chronicle of Higher Education» (2012), COURSERA охоплює понад 2 мільйони студентів, яким пропонує понад 200 курсів MOOCs, підтримує партнерські відносини з 33 академічними інституціями. Про високий статус COURSERA свідчать слова одного з керівників освіти, який в інтерв'ю газеті «Нью Йорк Таймс» сказав: «COURSERA відома своїми партнерами, а їх можна назвати Коледжем Кардиналів». Водночас COURSERA як будь-яку інновацію критикують за масовість, за те, що вона «створює натовп», а не навчальну спільноту, а натовпу бракує ініціативи, лояльності та інтересу до створення академічних відносин за межами неформальних, непостійних (intermittent) зв'язків.

UDACITY заснував С. Тран після набуття його MOOCs-курсами широкої популярності. UDACITY пропонує селективні MOOCs, для яких характерні

асинхронність (можна зупинити навчальний матеріал, прослухати чи проглянути знову або повернутись до нього пізніше); кліпи з фокусом уваги до 10 хвилин; робота в малих групах, підтримка викладача; серія проблем для вирішення ‘by doing’, а не ‘by listening’, тобто шляхом практичного виконання, а не отримання інструкцій щодо їх виконання.

Платформу edX започаткували такі університети, як Гарвард, МІТ та Берклі; вона передбачає безкоштовні онлайн-курси.

UDEM дає можливість користувачам створити та запропонувати будь-який курс платно або безкоштовно.

Адаптивні навчальні платформи

KHAN ACADEMY пропонує масові онлайн-матеріали. Це неприбутковий освітній веб-сайт, що пропонує масові онлайн матеріали. Його створив у 2006 році випускник МІТ та Гарвардської школи бізнесу Салман Хан. Наразі здобутками KHAN ACADEMY є 4000 відео-фільмів різноманітної тематики, 244 млн проведених лекцій, автоматизовані вправи з безперервною перевіркою та оцінкою. За даною платформою здійснюють моніторинг роботи студентів над навчальним матеріалом, корелюючи отримані дані, з урахуванням часу виконання завдання, моделей відповідей тощо з метою створення персоналізованого навчання для кожного. У квітні 2012 року журнал «Time» визнав Салмана Кхана одним із найвпливовіших діячів у галузі освіти США.

KNEWTON – адаптивна навчальна платформа, заснована у 2008 році, яка залучає школи та видавництва до створення адаптивних матеріалів для учнів і студентів. Нещодавно оголошено співробітництво KNEWTON з видавництвом Pearson, спрямоване на застосування адаптивних навчальних технологій для визначення сильних і слабких сторін студентів з метою подальшої індивідуальної підготовки до таких екзаменів, як CAT, GMAT, SAT, GRE.

Курси MOOCs розробляють престижні університети і викладають видатні професори. Список американських університетів, що пропонують такі курси, зростає в геометричній прогресії. Щороку нові заклади вищої освіти приєднуються до руху MOOCs. Наразі 22 із 25 найкращих університетів США, визнаних журналом «US News and World Report» (серед яких Гарвард, Принстон, Стенфорд, Йейль, Еморі, Дартмут, Колумбійський університет, Берклі, Карнегі Меллон, Нотр Дам, Вандербільт, Дюк, університети штатів Пенсільванія, Вірджинія), заявили про безкоштовне викладання курсів MOOC 2015 року.

Престижні університети Канади, Європи, Азії, Близького Сходу та Австралії також планують розробку таких курсів.

Появу MOOCs можна вважати реакцією інтелектуальної еліти світу на стан освіти. Професор школи бізнесу Гарвардського університету К. Крістенсен, експерт із так званих «вибухових інновацій» (disruptive innovations), провів паралель стану сучасної освіти зі станом машинобудівного гіганта «Дженерал Моторс» у 1960-х роках ХХ століття саме перед тим, як корпорація «Тойота» здійснила технологічний прорив і здобула першість у світовому виробництві автомобілів. К. Крістенсен зазначив, що в Школі бізнесу в Гарварді вже немає початкового курсу бухгалтерського обліку, тому що в університеті Бригама Янга (штат Юта) цей курс викладають в режимі онлайн так добре, що його можуть слухати і студенти Гарварда.

«Вибухові інновації» впливають на співвідношення цінностей на ринку. Старі продукти втрачають конкурентоздатність, тому що параметри конкуренції

стрімко змінюються, втрачаючи свою релевантність.

К. Крістенсен розробив модель «вибухових інновацій» і довів, що найбільші компанії, світові лідери виробництва в певній галузі втрачають свої домінуючі позиції, коли на ринку з'являються нові технології. Усе змінюється саме в той момент, коли «вибухові інновації» знаходять свого покупця, який врахувавши недоліки нового товару, водночас оцінив його нові властивості. Нова технологія отримує стимул для розвитку і зростання обсягів виробництва, що виправдовує її назву «проривна, вибухова». Прикладами «вибухових інновацій» є телефон, який замінив телеграф, мобільний телефон, пароплав, напівпровідники на зміну електровакуумних приладів, електронна пошта і т. д.

Отже, революція MOOCs – реальність. Про це свідчать матеріали конференції «Online Learning and the Future of Residential Education» (березень 2013 року), проведеної представниками Гарварського університету та MIT. На цій конференції провідний доповідач Е. Мазур, професор фізики Гарварда, наголосив у своїй промові на необхідності сумішених (blended) курсів, що поєднують онлайн-курси з аудиторними. Посилаючись на дослідження свого колеги-психолога, дані якого свідчать про емоційний підйом студентів під час навчання, проведення лабораторних робіт та виконання домашніх завдань, а емоційний спад – під час відвідування занять та перегляду телепередач, доповідач поставив питання про педагогічну ефективність лекцій.

Ідеї Е. Мазура підтримав С. Кхан, який, записавши 4000 відео, наголосив на необхідності інтерактивного навчання за наявності нових технологій.

К. Крістенсен зауважив, що його теорія «вибухових інновацій» вже проявила себе в таких галузях, як автомобілебудування, комп'ютерна індустрія, виробництво мобільних телефонів. Щодо галузі освіти, він зазначив, наразі в ній намітився новий технологічний підхід (extendable cord) – поліпшення за відносно невеликі кошти. Це той набір технологій, який застосовують edX та ін. (відеолекції, онлайн-дискусії, автоматичні системи оцінювання, віртуальні лабораторії, програми текст-анотацій).

Про готовність системи вищої освіти до кардинальних змін говорить і Р. Престон (2013), наголошуючи, що саме інформаційні технології, засновані на веб-ресурсах, завдяки доступності та відносно невисокій для студентів ціні являють собою альтернативу традиційним витратам на освіту.

«Вибуховою інновацією» в освіті вважають суміщену (blended) доставку навчального матеріалу, яка може набувати різних форм. По-перше, суміщене навчання поєднує традиційну форму з навчанням за допомогою комп'ютера, яке стає невід'ємною частиною навчального процесу. У недалекому минулому цифрові матеріали лише виконували допоміжну роль у навчанні. За умов суміщеного навчання студенти можуть мати одне аудиторне заняття на тиждень замість трьох, а інші заняття можуть проходити в режимі онлайн, що забезпечується багатим мультимедійним контентом у будь-який зручний для студентів час. Учені Університету Пенн Стейт (штат Пенсільванія) (WebLearning @ PennState, 2014) пропонують три моделі суміщеного навчання: доповнюючу (supplemental), модель заміщення (replacement) та модель «емпоріум» (emporium). Перша зберігає основну структуру традиційних курсів, технології є доповненням до лекційного матеріалу та підручника. Ця модель лише включає технології у навчальний процес, але не змінює його основну структуру. Студенти можуть ознайомлюватись із матеріалами онлайн, виконувати тести, брати участь у практичних заняттях, але час на проведення аудиторних занять за даною моделлю не зменшується.

Модель заміщення передбачає зменшення кількості аудиторних занять, заміну аудиторної роботи на позааудиторну онлайн-інтерактивну навчальну діяльність. Застосування цієї моделі обумовлює корінні зміни у навчанні. На відміну від попередньої онлайн-ресурси повністю інтегровані в навчальний процес. Робота над онлайн-контентом відбувається в той час, який витрачався б у лекційній залі. У такий спосіб змінюється і характер аудиторної діяльності. Замість традиційної лекції вивільняється час для інтерактивної сумісної навчальної діяльності в малих групах та для взаємодії цих груп одна з одною, під час якої студенти спілкуються, вносять свої пропозиції та приймають рішення.

Модель «Емпоріум» виключає всі аудиторні заняття і замінює їх на навчальний ресурсний центр. Зазвичай це велика комп'ютерна лабораторія, що забезпечує доступ до онлайн-матеріалів курсу, допомогу та керівництво навчальним процесом.

Модель 'Емпоріум' – це радикальна реконцептуалізація традиційних курсів. Хоча відвідування навчального центру і може бути однією з вимог, але про обов'язкове відвідування традиційних лекцій не йдеться. Контент курсу доставляють через онлайн-матеріали, а особисту допомогу надають у навчальному ресурсному центрі.

Структура суміщених курсів може варіюватись залежно від поставлених цілей, контенту та наявних ресурсів. Це ще раз підкреслює педагогічну гнучкість гібридної або суміщеної моделі, заняття за якою можуть набувати декількох форм, а саме:

- викладач розміщує онлайн лекційний матеріал, який після опрацювання студенти використовують для дискусій у малих групах на традиційних заняттях;
- викладач проводить лекцію в аудиторії, забезпечуючи дискусії в малих групах; студенти виконують у режимі онлайн завдання на основі опрацьованого на лекції матеріалу; усі виконані онлайн завдання розміщують на форумі для дискусії онлайн;
- традиційні лекції впродовж двох тижнів, після чого студенти один тиждень працюють онлайн.

Висновки. Стрімке поширення онлайн-навчання спонукає до перегляду педагогічних підходів щодо розробки відповідних курсів у ВНЗ.

Бібліографічні посилання

- Nosenko, E. and Salyuk, M. (2007), Formation of personality cognitive structures by means of information technologies: monograph [Formuvannya cohnitivnykh struktur osobystosti zasobamy informatsiynykh tehnolohiy: monograph], Dnipropetrovs'kyi natsionalnyi universytet, Dnipropetrovs'k.
- Moore, Michael Graham, (2007). Handbook of Distance Education, 2nd ed., Mahwah, New Jersey, London.
- Bates, A. and Poole, G. (2003). Effective Teaching with Technology in Higher Education, Jossey-Bass/John Wiley, San Francisco.
- E-Learning in Tertiary Education: Where Do We Stand? (2005), paper presented at the Organization for Economic Co-operation & Development (OECD) web-site, available at: www.oecd.org/dataoecd/54/60/34899939.pdf (accessed 27 May 2014).
- National Repository of Online Courses, NROC (2010), available at: www.montereyinstitute.org.nroc (accessed 27 May 2014).
- Preston, R. (2013), Down to Business: Higher Education is Ripe for Technology

Disruption, available at: <http://informationweek.com/news/global-cio/careers> (accessed 27 May 2014).

Web Learning @ Penn State (2014), the Official Web presence of the Penn State Online community, available at <http://weblearning.psu.edu/blended-learning-initiative/blended-learning-models> (accessed 27 May 2014).

Надійшла до редколегії 27.05.2014

УДК 373.033 (4-01)

Я. А. Славська

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Луганськ)*

ФОРМИ ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Анотація. Проаналізовано досвід еколого-естетичного виховання молоді Донбасу в другій половині ХХ – на початку ХХІ століть. Проаналізовано тенденції шкільної екологічної освіти, визначено основні етапи її розвитку. Здійснено науково-теоретичне обґрунтування сучасної парадигми еколого-естетичного виховання молоді. На основі системного аналізу виявлено загальні тенденції у визначенні теоретико-методологічних засад еколого-естетичного виховання молоді. Окреслено головні підходи до диференціації форм еколого-естетичного виховання за функціональними ознаками відповідно до періодизації природоохоронного руху.

Ключові слова: еколого-естетичне виховання, екологічна освіта, учнівська молодь, педагогічні умови, педагогічні методи, Донбас.

Аннотация. Обобщен опыт эколого-эстетического воспитания учащихся общеобразовательных школ Донбасса во второй половине ХХ – в начале ХХІ веков. Проанализированы тенденции школьного экологического образования, определены основные этапы его развития. Осуществлено теоретическое обоснование современной парадигмы эколого-эстетического воспитания школьников. Выявлены общие тенденции в определении теоретико-методологических основ эколого-эстетического воспитания молодежи. Определены основные подходы к дифференциации форм эколого-эстетического воспитания школьников по функциональным признакам.

Ключевые слова: эколого-эстетическое воспитание, экологическое образование, учащаяся молодежь, педагогические условия, педагогические методы, Донбасс.

Постановка проблеми. Відомо, що вирішення екологічних проблем свідчить про інтелектуальну зрілість людини, її готовність до високого рівня самовиявлення для збереження життя і задоволення культурно-естетичних потреб. Формування екологічної культури у широких верств населення є загально визнаною домінантою в сучасному екологічному русі різних країн і регіонів, у тому числі Донбасу. У зв'язку з цим особливого значення набувають духовно-моральні імперативи, покликані благородно впливати на людину, виховувати її в дусі гуманістичних ідеалів і цінностей, прищеплювати почуття відповідальності щодо навколишнього середовища. Центральне місце в цьому процесі відводиться школі як загальноосвітньому закладу. Саме тут створені найбільш сприятливі умови для тривалого педагогічного впливу на молоде покоління в дусі сучасної еколого-естетичної парадигми.

В обраному для дослідження геостратегічному просторі – Донбасі – існують певні досвід і усталені традиції педагогічного вирішення проблем довкілля,